

แนวปฏิบัติของสถาบันวชิรญาณสังวร
เพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

Guidelines of Vajirañāṇasaṃvara Research and Buddhist Academic
Services Institute for Human Research Ethics Approval

สถาบันวชิรญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Vajirañāṇasaṃvara Research and Buddhist Academic Services Institute,
Mahamakut Buddhist University
Corresponding author, e-mail: wichit.th@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง แนวปฏิบัติของสถาบันวชิรญาณสังวรเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) เพื่อให้นักวิจัยมีความเข้าใจและดำเนินการขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ถูกต้อง และ(2) เพื่อรวบรวมแนวทางการขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และพัฒนาเป็นคู่มือเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ต่อไป ผลการดำเนินงาน พบว่า(1) คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีการพัฒนาระบบและกลไกการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ นักวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ (2) องค์ความรู้เพื่อพัฒนาเป็นคู่มือการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ได้แก่ การตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารที่ขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ การแยกประเภทโครงการที่ขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามระดับความเสี่ยงของผู้เข้าร่วมการวิจัย และการแจ้งผลการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, แนวปฏิบัติ, จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ABSTRACT

The Academic article entitled “Guidelines of the Vajirañāṇasaṃvara Research and Buddhist Academic Services Institute for Human Research Ethics Approbation” consisted of the following objectives: (1) To enable researchers to understand and correctly undertake the process of obtaining ethical approval for human research ethics from Mahamakut Buddhist University Human Research Ethics Committee (MBU HREC). And (2) To compile guidelines for human research ethics approbation from MBU HREC that are correct and appropriate to the context of Mahamakut Buddhist University (MBU) and develop it into a manual for human research ethics approbation from MBU HREC. The following results are found: (1) MBU HREC has developed systems and mechanisms for granting ethical approval of human research, these involve the MBU HREC, researchers, and other stakeholders. (2) The body of knowledge necessary for developing a manual on ethical approval of human research includes: verification of the accuracy of documents submitted for ethical approval, classification of research projects according to the level of risk to participants, and notification of the results of ethical approval decisions.

Keyword: Knowledge management, Guidelines, Human research ethics

บทนำ

การวิจัยถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาประเทศ ทั้งในแวดวงวิชาการและนอกวิชาการของทุกสาขาวิชาทั้งทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือแม้แต่สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ทั่วโลก ได้ตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นหลักจริยธรรมทั่วไป (ethical principles) เป็นที่ยอมรับและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติสากล ประกอบด้วย หลักความเคารพในบุคคล (respect for persons) หลักคุณประโยชน์ (beneficence) และหลักความยุติธรรม (justice) (วิชิต ทองประเสริฐ และเกษฎา ผาทอง, 2564)

ในปัจจุบันกระบวนการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการสอบถาม การสัมภาษณ์ หรือการทดลอง จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักจริยธรรมสากลเพื่อปกป้องสิทธิ ความเป็นอยู่ที่ดี และความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมการวิจัย การตระหนัก ให้ความสำคัญ และนำหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของงานวิจัย จึงเป็นมาตรฐานสำคัญที่นักวิจัยทั่วโลกต้องปฏิบัติ เพื่อให้ผลงานวิจัยนั้นเป็นที่ยอมรับในระดับสากลและไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้เข้าร่วมการวิจัย นักวิจัยทำงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ต่อยอดความรู้ และประโยชน์ในทางปฏิบัติที่เป็นคุณแก่สังคมโดยรวม ภายใต้การกำกับของจริยธรรมการวิจัยและจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เพื่อประกันความน่าเชื่อถือ ยอมรับได้ของงานวิจัยรวมทั้งการคุ้มครองผู้เข้าร่วมการวิจัย ซึ่งย่อมนำไปสู่การทำงานร่วมกันโดยตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิที่พึงมีในฐานะมนุษย์ของกันและกัน ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการวิจัย และการสร้างความรู้ความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้การบรรลุเป้าหมายทางสังคมและจริยธรรม (วิชย โสควิวัฒน์, 2567)

ในบริบทของประเทศไทย สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Human Research Ethics Committee: HREC) เพื่อทำหน้าที่ปกป้องสิทธิ สุขภาวะ และความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมการวิจัย ทบทวนจริยธรรมของการวิจัยที่นักวิจัยเสนอตามมาตรฐานสากล อย่างเป็นอิสระและรอบรู้ในเรื่องที่พิจารณา ภายในระยะเวลาอันสมควร โดยให้การพิจารณาเป็นมติอย่างใดอย่างหนึ่งใน 4 มติ ต่อไปนี้ได้แก่ (1) อนุมัติ/รับรอง/เห็นชอบ (approve) (2) ขอให้ปรับแก้โครงการวิจัยเพื่อรับรอง (minor revision) (3) ขอให้ปรับแก้ไขโครงการวิจัยเพื่อพิจารณาในที่ประชุม (major revision) และ (4) ไม่อนุมัติ/มีความเห็นในทางปฏิเสธ (disapprove or reject) พิจารณาทบทวนการวิจัยที่ดำเนินการ อยู่อย่างต่อเนื่อง (continuing review) เป็นระยะตามความเหมาะสมกับระดับความเสี่ยงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย พิจารณาทบทวนจำนวนเงินที่จะจ่ายและวิธีการจ่ายเงินให้ผู้เข้าร่วมการวิจัย หรือของที่ระลึก เพื่อเป็นการประกันว่าไม่เป็นการกดดัน หรือเป็นการจูงใจผู้เข้าร่วมการวิจัยอย่างไม่เหมาะสม ทบทวนความครบถ้วนของข้อมูลและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ไม่มีภาษาที่บีบคั้นบังคับ หรือจูงใจเกินควร ไม่มีภาษาที่สื่อให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยสละสิทธิที่พึงมีและพิจารณาคูณสมบัติของนักวิจัยสำหรับโครงการวิจัยที่เสนอ จากประวัติการศึกษา ผลงานและประสบการณ์การอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เป็นต้น

ดังนั้น การสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และนักวิจัย จึงมีความสำคัญยิ่ง คณะกรรมการจัดการความรู้ประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร ตามคำสั่ง มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ 1036/2568 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้ ประจำคณะ สถาบัน ศูนย์ วิทยาเขต วิทยาลัย ลงวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ได้มีมติให้ดำเนินการจัดการความรู้ สถาบันวิจัย ญาณสังวรปีการศึกษา 2568 เพื่อสร้างแนวปฏิบัติที่ดีด้านการวิจัยบนพื้นฐานวิชาการทาง พระพุทธศาสนา เรื่องแนวปฏิบัติของสถาบันวิจัยญาณสังวรเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยเป็นการพัฒนาและต่อยอดจากปีการศึกษา 2567 เรื่อง แนวปฏิบัติของสถาบันวิจัยญาณสังวรเพื่อขอ รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ซึ่งได้รับการเผยแพร่ในโครงการ KM day มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2567 และ โครงการประชุมวิชาการ (ออนไลน์/ออนไซต์) ประจำปี 2568 ระดับชาติครั้งที่ 6 และระดับนานาชาติครั้งที่ 4 “สุขภาพจิตของพระสงฆ์ไทยในยุคเปลี่ยนผ่าน: ปัญญา ความท้าทาย และแนวทางรับมือ” วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2568 ประกอบกับข้อกำหนด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่าด้วยการจัดตั้งส่วนงาน(ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2568 ตามประกาศ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 143 ตอนพิเศษ 34 ง หน้า 26-27 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 ส่งผลให้ สถาบันวิจัยญาณสังวร เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันวชิรญาณสังวร ดังนั้น จึงได้ใช้ชื่อว่า “แนวปฏิบัติของ สถาบันวชิรญาณสังวรเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์”

ประวัติความเป็นมาของสถาบันวชิรญาณสังวร

สถาบันวชิรญาณสังวร เป็นส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เกิดขึ้นตาม ข้อกำหนดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่าด้วยการจัดตั้งส่วนงาน (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2568 ตามราช กิจจานุเบกษาเล่ม 143 ตอนพิเศษ 34 ง หน้า 26-27 วันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 สืบเนื่องจาก พ.ศ. 2562 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดชสยามินทรราชิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง พระกรุณาโปรดสถาปนาพระอัฐิสมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหา สังฆปริณายก พระราชากรรมาจารย์เมื่อครั้งทรงผนวช ขึ้นเป็น สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวง วชิรญาณสังวร ดังนั้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและเพื่อสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม การบริการ วิชาการ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเน้นการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมตามหลักศาสนา จึงเป็น เหตุที่มาของการจัดตั้งสถาบันวชิรญาณสังวร

สถาบันวชิรญาณสังวร มีภารกิจ ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ และทิศทางการวิจัยและการบริการวิชาการด้าน พระพุทธศาสนาปัญญาและคุณธรรม เพื่อเสนอต่อมหาวิทยาลัยและสภามหาวิทยาลัยตามหน้าที่และ อำนาจ
2. ดำเนินการวิจัย จัดทำฐานข้อมูลผลงานวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัย สนับสนุนและ เผยแพร่การวิจัยและนวัตกรรม และการบริการวิชาการ
3. ดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

4. กำกับดูแลบุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยให้มีการปฏิบัติตามจริยธรรมในการวิจัย การประกันคุณภาพการวิจัยและการสร้างนวัตกรรม การให้บริการวิชาการที่มีความโปร่งใสและคำนึงถึง ผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมทั้งจัดให้มีการประเมินผลกระทบ ของผลงานวิจัยและนวัตกรรม ตลอดถึงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย

5. สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการวิจัย การบริการวิชาการ และนวัตกรรม ระหว่าง สถาบันการศึกษา

หรือสถาบันอื่นของรัฐ และเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

6. จัดให้มีระบบบริหารงานวิจัย นวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ

สถาบันวชิรญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี พระวชิรวัฒน์เมธี, ดร. รองอธิการบดีด้านวิจัยและบริการวิชาการ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรักษาการแทนผู้อำนวยการ สถาบันวชิรญาณสังวร ตั้งแต่วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 ถึง ปัจจุบัน ตามคำสั่งมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัยที่ 167/2569 เรื่อง แต่งตั้งบุคลากรรักษาการแทน

วัตถุประสงค์ของแนวปฏิบัติ

บทความวิชาการ เรื่อง แนวปฏิบัติของสถาบันวชิรญาณสังวรเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์(Guidelines of Vajirañāṣaṃvara Research and Buddhist Academic Services Institute for Human Research Ethics Approbation) เป็นการเผยแพร่ แนวปฏิบัติที่ดีด้านการวิจัยบนพื้นฐาน วิชาการทางพระพุทธศาสนา เรื่อง ขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งเป็นผลของการจัดการความรู้ ของสถาบันวชิรญาณสังวร ปีการศึกษา 2568 (วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ถึง วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2569) ในรูปแบบของบทความวิชาการ ซึ่งพัฒนาและต่อยอดจากปีการศึกษา 2567 เรื่อง แนวปฏิบัติของสถาบันวิจัยญาณสังวรเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์ของ แนวปฏิบัติ ดังนี้

1. เพื่อให้นักวิจัยมีความเข้าใจและดำเนินการขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ถูกต้อง

2. เพื่อรวบรวมแนวทางการขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัยที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และพัฒนาเป็น คู่มือเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต่อไป

แนวทางการดำเนินงานของแนวปฏิบัติตามหลัก PDCA

แนวปฏิบัติที่ดี เรื่อง แนวปฏิบัติของสถาบันวชิรญาณสังวรเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยใน มนุษย์ซึ่งเป็นผลของการจัดการความรู้ของสถาบันวชิรญาณสังวร ปีการศึกษา 2568 (วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ถึง วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2569) ในรูปแบบของบทความวิชาการ ซึ่งพัฒนาและ ต่อยอดจากปีการศึกษา 2567 (วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2567 ถึงวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2568) มีแนวทาง

การดำเนินงานตามหลัก PDCA ประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน (Plan) ขั้นตอนดำเนินการ (Do) และขั้นตอนติดตามประเมินผล (Check) และขั้นตอนการนำผลไปพัฒนา (Act) ดังนี้

ขั้นการวางแผน (Plan)

การจัดการความรู้ เรื่อง การขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เริ่มต้นจากการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้ ประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร ตามคำสั่งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ 1036/2568 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้ ประจำคณะ สถาบัน ศูนย์ วิทยาเขต วิทยาลัย ลงวันที่ 13 มิถุนายนพ.ศ. 2568 คณะกรรมการจัดการความรู้ประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร (ชื่อในขณะนั้น) ได้วิเคราะห์การจัดการความรู้โดยใช้แบบวิเคราะห์การจัดการความรู้ (KM-01) กรรมการและเลขานุการ จัดทำแบบสรุปการวิเคราะห์การจัดการความรู้ (KM-02) จัดทำแผนการจัดการความรู้ของสถาบันวิจัยญาณสังวร (KM-03) และมอบหมายให้ นายวิชิต ทองประเสริฐ จัดทำแนวปฏิบัติของสถาบันวิจัยญาณสังวรเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ขั้นดำเนินการ (Do)

ระยะที่ 1 การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ: นายวิชิต ทองประเสริฐ ได้รวบรวมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคู่มือ แนวทางการปฏิบัติเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รวมทั้งพัฒนาและต่อยอดจากแนวปฏิบัติของสถาบันวิจัยญาณสังวรเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งได้รับการเผยแพร่ในโครงการ KM day มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2567 และโครงการประชุมวิชาการ (ออนไลน์/ออนไซต์) ประจำปี 2568 ระดับชาติครั้งที่ 6 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 4 “สุขภาพจิตของพระสงฆ์ไทยในยุคเปลี่ยนผ่าน: ปัญหา ความท้าทาย และแนวทางรับมือ” วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2568

ระยะที่ 2 การปรับปรุงและพัฒนาความรู้ให้เหมาะสม: นายวิชิต ทองประเสริฐ ได้ปรับปรุง และพัฒนาความรู้ เกี่ยวกับการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ที่รวบรวมไว้ให้เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ระยะที่ 3 กระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้: นายวิชิต ทองประเสริฐ ได้นำความรู้ที่ผ่านการปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำนวน 9 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 การประชุมบุคลากรสถาบันวิจัยญาณสังวร (ชื่อในขณะนั้น) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2568 เวลา 10.00-12.00 น.

ครั้งที่ 2 การประชุมบุคลากรสถาบันวิจัยญาณสังวร (ชื่อในขณะนั้น) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2568 เวลา 10.00-12.00 น.

ครั้งที่ 3 การประชุมคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ครั้งที่ 5/2568 วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2568 เวลา 13.30-16.30 น.

ครั้งที่ 4 การประชุมคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เฉพาะกรรมการที่เป็นบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2569 เวลา 14.00-16.30 น.

ครั้งที่ 5 การประชุมคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เฉพาะกรรมการที่เป็นบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2569 เวลา 13.30-16.30 น.

ครั้งที่ 6 การประชุมคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เฉพาะกรรมการที่เป็นบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2569 เวลา 09.30-11.30 น.

ครั้งที่ 7 การประชุมคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ครั้งที่ 1/2569 วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2569 เวลา 13.30-16.30 น.

ครั้งที่ 8 การประชุมคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เฉพาะกรรมการที่เป็นบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 เวลา 13.30-11.30 น.

ครั้งที่ 9 การประชุมคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ครั้งที่ 2/2569 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 เวลา 13.30-16.30 น.

ขั้นติดตามประเมินผล (Check)

จากการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคลากรของสถาบันวิจัยญาณสังวร (ชื่อเดิม) และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทำให้ได้รับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานส่งผลให้เกิดความมั่นใจและความน่าเชื่อถือของแนวปฏิบัติของสถาบันวิจัยญาณสังวรเพื่อรองรับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ขั้นการนำไปพัฒนา (Act)

สถาบันวิจัยญาณสังวรมีการเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีไปยังบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึงและส่งผลทำให้การรองรับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและบรรลุตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัย

ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงาน สำหรับบทความวิชาการนี้ คือ ผลการดำเนินงานการจัดทำแนวปฏิบัติ เรื่องแนวปฏิบัติของสถาบันวิจัยญาณสังวรเพื่อรองรับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ได้รวบรวมองค์ความรู้เพื่อพัฒนาเป็นคู่มือการรองรับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ได้แก่

1. กระบวนการและขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารหลักและเอกสารประกอบการรองรับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

2. การแยกประเภทโครงการที่รองรับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามระดับความเสี่ยง ของผู้เข้าร่วมการวิจัยได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

3. การแจ้งผลการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ให้ผู้รับรองได้รับเอกสารที่ถูกต้องภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีการประชุม และพัฒนาระบบและกลไกการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ นักวิจัย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ครอบคลุมและเพียงพอ รวมทั้งสถาบันวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้มีการติดตามการดำเนินงานและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงแนวปฏิบัติให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของบุคลากรยังไม่ชัดเจน จึงควรได้รับการอบรมให้มากขึ้น

ประโยชน์ต่อการบรรลุเป้าหมายตามพันธกิจ

การขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยนั้น ถ้ามีระบบและกลไกชัดเจน ตลอดจนมีเอกสารแบบฟอร์มและตัวอย่างในเว็บไซต์ที่สามารถโหลดมากรอกยื่นส่งได้ย่อมส่งผลให้การขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีประสิทธิภาพประสิทธิผลและบรรลุตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยต่อไป

การเผยแพร่ผลงาน

บทความวิชาการ เรื่อง แนวปฏิบัติของสถาบันวิชาชีพอื่นเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เผยแพร่ผ่าน โครงการ KM day มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2569

บทสรุป

การวิจัยในแวดวงวิชาการและนอกรวิชาการของทุกสาขาวิชาทั้งทางด้านการแพทย์ และสาธารณสุข วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือแม้แต่สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ทั่วโลก ได้ตระหนัก และให้ความสำคัญเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จริยธรรม การวิจัยในมนุษย์เป็นหลักจริยธรรมทั่วไปเป็นที่ยอมรับและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติสากล ดังนั้นนักวิจัยทำงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อต่อยอดความรู้ และเพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติที่เป็นคุณแก่สังคมโดยรวม จึงอยู่ภายใต้การกำกับของจริยธรรมการวิจัย และจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เพื่อประกันความน่าเชื่อถือ ยอมรับได้ของงานวิจัย รวมทั้งการคุ้มครองผู้เข้าร่วมการวิจัย ซึ่งย่อมนำไปสู่การทำงานร่วมกัน โดยตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิที่พึงมีในฐานะมนุษย์ของกันและกันส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการวิจัย

สถาบันวิจัยและสถาบันอุดมศึกษาทั่วโลกจึงมีการจัดตั้ง คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เพื่อทำหน้าที่ ปกป้องสิทธิ ความปลอดภัย และความเป็นอยู่ที่ดีหรือสุขภาพของผู้เข้าร่วมการวิจัย ทบทวนจริยธรรมของการวิจัยที่ผู้วิจัยเสนอตามมาตรฐานสากล อย่างเป็นทางการและรอบรู้ในเรื่องที่ พิจารณารวมถึงพิจารณาคุณสมบัติของผู้วิจัย ภายในระยะเวลาอันสมควร ดังนั้นการสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และนักวิจัยจึงมีความสำคัญยิ่ง คณะกรรมการจัดการ ความรู้ประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร (ชื่อในขณะนั้น) ตระหนักถึงความสำคัญนี้ จึงมีมติให้ดำเนินการ จัดการความรู้ สถาบันวิจัยญาณสังวร ปีการศึกษา 2568 เพื่อสร้างแนวปฏิบัติที่ดี เรื่อง การขอรับรอง จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) เพื่อให้แก่นักวิจัยมีความเข้าใจและดำเนินการขอรับ การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ถูกต้อง และ (2) เพื่อ รวบรวมแนวทางการขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และพัฒนาเป็นคู่มือเพื่อขอรับรอง จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัยต่อไป

แนวปฏิบัติที่ดี เรื่อง การขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เป็นผลของการจัดการความรู้ ของสถาบันวิจัยญาณสังวร ปีการศึกษา 2568 มีแนวทางการดำเนินงานตามหลัก PDCA ประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน (Plan) ขั้นตอนดำเนินการ (Do) ได้แก่ ระยะเวลาที่ 1 การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ ระยะเวลาที่ 2 การปรับปรุงและพัฒนาความรู้ให้เหมาะสม และระยะเวลาที่ 3 กระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน 9 ครั้ง ขั้นตอนติดตามประเมินผล (Check) และนำผลไปพัฒนา (Act) ผลการ ดำเนินงาน พบว่า ได้มีการรวบรวมองค์ความรู้เพื่อพัฒนาเป็นคู่มือการขอรับรองจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์ ได้แก่ (1) การตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารที่ขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (2) การแยกประเภทโครงการที่ขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามระดับความเสี่ยงของผู้เข้าร่วม การวิจัย และ (3) การแจ้งผลการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และพบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีการประชุมอย่าง ต่อเนื่อง มีการสื่อสาร และมีการอบรมพัฒนาผู้เกี่ยวข้องในระบบและกลไกการขอรับรองจริยธรรมการ วิจัยในมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ นักวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ ครอบคลุมและเพียงพอ รวมทั้งสถาบันวิจัยญาณสังวรได้มีการติดตามการดำเนินงานและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงแนวปฏิบัติให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

บรรณานุกรม

- ข้อกำหนดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่าด้วยการจัดตั้งส่วนงาน (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2568. (2569, 5 กุมภาพันธ์), *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า 26-27.
- โครงการพัฒนาคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ด้านสังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ในประเทศไทย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2567). *แนวทางจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (พิมพ์ ครั้งที่ 2)*. เชียงใหม่: บริษัทนันทพันธ์พรินติ้ง จำกัด.
- จรรยา เลิศอรธมยมณี สุทธิพล อุดมพันธุ์รัก และศุภกานต์ เข้มเงิน. (2553). เอกสารที่ใช้ในการติดต่อกับคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน. *เวชบันทึกศิริราช*, 3(3). 2-6.
- จักรพันธ์ ชัดชุ่มแสง. (2561). มานุษยวิทยากับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 35(2), 1-48.
- นิมิตร มรกต. (2560). *จริยธรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ฉบับปรับปรุง 2560*.
- วิชัย โชควิวัฒน์. (2560). *จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามดีพรินติ้งอีควิเมนต์ จำกัด.
- วิชัย โชควิวัฒน์. (2567). *แนวทางจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. เชียงใหม่: บริษัท นันทพันธ์พรินติ้ง จำกัด.
- วิจิต ทองประเสริฐ และ เกษฎา ผาทอง. (2564). หลักการเบื้องต้นของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 1(5), 57-67.
- วิจิต ทองประเสริฐ, พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, วณิชญา ชัยยา และสุทธิรักษ์ กัลยา. แนวปฏิบัติของสถาบันวิจัยญาณสังวรเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์. *เอกสารผลงานวิชาการ โครงการประชุมวิชาการ (ออนไลน์/ออนไลน์) ประจำปี 2568 ระดับชาติครั้งที่ 6 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 4 “สุขภาพจิตของพระสงฆ์ไทยในยุคเปลี่ยนผ่าน: ปัญหา ความท้าทาย และแนวทางรับมือ”*. 59-67.
- สำนักงานวิจัยแห่งชาติ. (2568). *คู่มือนโยบายแห่งชาติว่าด้วยการกำกับดูแลด้านจริยธรรมและแนวทางจริยธรรมสำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. สมุทรปราการ: บริษัท อาร์ตแอนด์พาร์ทอ็อปเดท จำกัด
- สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ และกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2567). *บทเรียนและกรณีศึกษาด้านจริยธรรมการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 1)*.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2559). *นโยบายแห่งชาติและแนวทางปฏิบัติการวิจัยในมนุษย์ ฉบับ พ.ศ. 2558 (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Lee Ann Fujii. (2012). Research Ethics 101: Dilemmas and Responsibilities. *Political Science & Politics*, 45(4). 717-723.
- Mohammad Hosseini, Michal Wieczorek, and Bert Gordijn. (2022). Ethical issues in social science research employing big data. *Science and Engineering Ethics*. 1-21.